תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · נזיקין

גליוני השס על מכות

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על מכות

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-מכות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ה. 7
דף ה: 8
דף ו. 9
דף ו: 9
דף ז. 9
דף ז: 9
דף ח. 10
דף ח: 10
דף ט: 10
דף י. 10
דף י: 11
דף יא. 12
דף יא: 12
דף יב. 13
דף יג. 14
דף יג: 15
דף טו. 16
דף טז. 17
דף טז: 17
דף יז. 17
דף יט. 18
דף יט: 18
דף כ: 19
דף כא: 19
דף כב. 20
דף כב: 21
דף כג. 22

דף כג: 24
דף כד. 24
דף כד: 25

דף ב.

לו ולא לזרעו, נ"ב מה שמקשין האחרונים לפמ"ש הרמב"ם בה' עכו"ם פ"ד דגם טף של עיר הנדחת נהרגין, דא"כ הא ה"ל עדי עיר הנדחת עדות שאי אתה יכול להזימה דהטף של העדים א"א שיהרגו מקרא דלו ולא לזרעו, והם לבדם נמי הא לא הוי כאשר זמם וא"כ הא ה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה. ומהם מתרצים דבעיה"נ הרי העדים מעידים על הטף עצמם כיון דגם דין הטף ליהרג. והנה מסברא הי' אפשר לדון בזה דכיון דחיוב הטף רק בשביל הגדולים הוא בא א"כ דומה שפיר לכאן דהבנים נפסלים לפי שנפסל אביהם ונולדו ממנו. ואולם ראיתי בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תע"ו ונזכר ממנו במרדכי סנהדרין פ' היו בודקין דקטני בני עיר הנדחת דנהרגין היינו רק אם עבדו גם הקטנים ע"ז ע"ש וא"כ הרי חיוב הקטן בא שפיר בשביל עצמו וגזה"כ הוא בעיה"נ לחייב גם את הקטן על העבודה דעבירת קטן הא ה"ל תקלה וקלון בכה"ת ורחמנא הוא דחס עלי' כמבואר בסנהדרין נ"ה ב' וא"כ זהו חידוש דקרא שלא חסה תורה על הקטנים בעיר הנדחת וא"כ הרי נהרגין שפיר על העבירה שלהם וה"ל העדות אגופם ובלא"ה בפשיטות הוא כן דכיון דאין הקטנים נהרגין רק כשעבדו א"כ העדים המעידין שעבדו הרי על הקטנים עצמן הן מעידים לחייבם מיתה וז"פ וע"ש עוד במהר"ם בר ברוך חידוש דהביא תוספתא דסנהדרין פי"ד קטני עיר הנדחת שהודחו עמה רא"א נהרגין וח"א אין נהרגין וכ' דמדר"א אומר נהרגין סברא הוא דלרבנן מיהת אין מתאבלין עליהן ע"ש ולפי"ז לכאורה בכל מחלוקות שמצינו בחיוב מיתה דמר מיחייב ומר פוטר אז גם אם ההלכה כמאן דפטר מ"מ מיהת אין מתאבלין עליו דבכל חייבי מיתות ב"ד נמי הא אין מתאבלין עליהן ויש לדבר בזה ואין הגליון מספיק:

שם תוד"ה מעידין כ' וא"ת כו', והא יכול לומר מזיד הייתי כו', נ"ב ע' מהרש"א וע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"ע:

שם תוד"ה זוממי כ' ומתחלה הי' ר"י מסופק כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' קי"ג:

שם תוד"ה בעינן כאש"ז א"כ נפסול, נ"ב ע' מהרש"א הקשה דילמא האמת כן, וע' ס' בנין אריאל עה"ת פ' תצא תי' מגמ' קידושין ס"ח א' ורבנן נוקמי' בחייבי עשה הני חייבי עשה מאן נינהו אי שתיהן מצריות שתיהן שנואות אי אחת מצרית ואחת ישראלית שתי נשים מעם אחד בעי' ואי איתא הא משכחת בעדים שהעידו על אחד שהוא מצרי שני והוזמו ונעשי הם פסול מצרי שני והנשים שלהם מכבר הרי אהובות בנישואיהן ולאחר שנפסלו נשא אחד מהם אשה ישראלית כשיר' והרי היא אסורה לו ושנואה בנישואי'

נמצאו לו כאן ב' נשים אחת אהובה ואחת שנואה בנישואי' והם שפיר מעם אחד וע"כ דאין נפסלין פסול ש מצרי שני ע"י עדותן:

דף ג.

אומדין כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' צ"ג:
שם אומדים כמה אדם רוצה ליתן כו', נ"ב אף דיש בזה איסור ריבית מ"מ העדים מתחייבין שפיר ע' הטעם בשו"ת רדב"ז ח"א סי' פ"ד וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' חצ"ר וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' ע"ד דכשלוה מודה שחייב רק שאומר שלא הגיע עדיין זמן הפרעון חשיב זה כפירת ממון ואם יש עד אחד שכבר הגיע זמן פרעון צריך הלוה לישבע שבועת התורה להכחיש את העד עש"ה וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קנ"ה:

דף ג:

ע"מ שלא תשמיטנו שביעית כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ק"ח אות ט"ז ד"ה ומה שהוא טוען מש"ש לעניין מלוה ע"מ שלא יהא בו איסור ריבית דאפי' למ"ד מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, ה"מ ליפטר ולהחזיק מה שבידו כגון המקדש ע"מ שאין לך עלי שכו"ע וע"מ שאין לך עלי אונאה אבל אם התנה לעבור על דברי תורה לא ע"ש ולכאורה ע"מ שלא תשמיטנ' כו' הוי לעבור בקו"ע שנוטל אחר השביעית ממון מן הלוה שלא כדין ואולי כיון דאין הלוה עובר לא שייכא סברת הרא"ש ורק בריבית דגם הלוה מצווה ותנאי של כל אחד שיעשה חבירו איסור לכן לא מהני ואולם לפי"ז במקום שיש פיקוח נפש ללוה דאין הלוה עובר יהי' מותר למלוה להלוות על תנאי כזה וזה וודאי אינו ובלא"ה יש לעיין דמלוה על תנאי ואין התנאי מתקיים הרי המעות למפרע גזל ביד הלוה והלוה גזלו למפרע כמו מתנה ע"מ להחזיר ולא החזיר דה"ל המקבל מתנה גזלן למפרע ע' סוכה, מ"א ב' רש"י ד"ה החזירו וא"כ ה"נ בלוה וא"כ ממילא מעות הריבית שהלוה נותן לאו אגר נטר של מעותיו הוא כלל ורק כדי להציל עצמו מעבירת גזל למפרע הוא נותן ומדוע אסור ודו"ק היטיב וגם בשביעית יל"ע בזה דכיון דהתנה ע"מ שלא תשמיטני כו' א"כ אם ישמיטנו המעות למפרע גזל בידו וגזל הרי אין שביעית משמטתו וא"כ ממ"נ צריך לפרוע ויש לעיין בזה במיתון יותר ואכ"מ:
שם ע"מ שלא תשמיטני בשביעית כו', נ"ב ע' מה שדן מכאן בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד ודבריו צ"ע דרק בממון ועונה דאיתנהו במתנה ומחילה שייך למימר כן דהי' התנאי שימחול זכותו ולא הוי מתנה עמ"ש בתורה ומשא"כ המתנה על עצמי שלא ישא אשה

אף כשלא יהיו לו בנים. מה מחילת זכותו שייך כאן הרי אין בידו לפטור עצמו ממצות פ"ו שציותה עליו תורה וצע"ג:

דף ד.

חבית מליאה כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' ק"י.

דף ה.

משלשין בממון כו', נ"ב ע' לעיל ג' א' רש"י ד"ה משלשין בממון וי"ל דהתנא קאי אמשנה דב"ב נ"ו ב' משלשין ביניהם ושם איירי בג' כיתי עדים ושייך שפיר ל' משלשין בפשיטות וע"ז אמר התנא כאן דמאי דאמי דאמינא לך התם דמשלשין דין זה הוא רק בממון אבל במכות כה"ג איו משלשין ודו"ק:

שם ממון מצטרף מלקות לא מצטרף. נ"ב י"ל הסברא עפ"י תוס' ב"ק מ' א' ד"ה כופר דכ' ועוד חטאת דלגבוה אין להקפיד אי מביאין ב' חטאות אבל כופר דלחבירו למה ירויח זה במה שהשור לשנים עכ"ל. וה"נ מלקות דאינו דבר הניתן לחבירו רק עונש בעלמא לכפרת חטאם אין להקפיד אם נלקין כל אחד מלקות שלימה משא"כ ממון דלחבירו למה יקח יותר ממה שרצו להפסידו.

ודע דגוף הך דממון של הזמה ניתן למי שהעידו עליו, עמד ע"ז בס' יריאים פי' רמ"ג וז"ל, ולא ידעתי מאין שהממון ניתן למי שהעידו עליו מאחר שהוא קנס יתנהו ב"ד למי שירצו כדתנן בחומש דזר האוכל תרומה דנותן קרן לבעלים וחומש למי שירצה וספק בידי עד יורו לי צדק, עכ"ל. ולכאורה הי' ראוי שיותן לעניים ע' ב"ק ל"ט א' וניתבי' לעניים כו'. ושוב מצאתי בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף מ"ט הביא דברי הר"א ממיץ וע"ש מה שכ' ז"ל, בטעם הדבר ולפי דבריו עדים זוממין קנסא ובממון היכא דנעשה הדין עפ"י פיהם הוא ממש כקנס של תשלומי כפל עש"ה ואולם מש"ש עוד דתיבת לאחיו מיותר ודרשי' מיני' שהעשי' תהי' לאחיו צ"ע דאיצטריך לדרשא דלאחיו ולא לאחותו ולהלן במשנה והרי אחיו קיים והוא ג"כ דרשא מתיבת לאחיו וע"ש עוד חידוש ברדב"ז דעדים זוממין ששילמו וכן כל חייבי לאוין שלקו אין נכשרים בכך לעדות עד שיחזרו חזרה גמורה כל חד כדיני' ע"ש. וע' שו"ת משפטים ישרים סי' ק"יא עש"ה והנה לפי סברא דעדים זוממין קנסא לכאורה יש ליישב בפשיטות קושית היראים הנ"ל דלא דמי לקרן וחומש דתרומה דהוא לכפרה וע"כ לכל מי שנותן מתכפר משא"כ קנס ראוי להנתן למי שהקנס עבורו וגם בקנס דדבריהם הוא כן ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך אחרי סי' תתרכ"ב ד"ה חרס תקנת

הקהלות כו' שכ' עוד תקן ר"ת כו' למכה חבירו כו' לקנסו כו' וקנס זה למוכה ולא לעניים כו' ע"ש וע' ירושלמי תרומות פ"ז ה"א כמה דתימר קרן קנס ודכוותה חומש קנס ע"ש דיש שם מקום עיון אם גם חומש דתרומה לאו משום קנס הוא ע"ש במפרשים ומצאתי דהך דשו"ת מהר"ם בר ברוך דהקנס שייך למוכה לכאורה יש לו סתיר' בדברי עצמו בסי' שפ"ד דכ' על מי שטען שהכהו חבירו ואין עדים דאין לחייב את הנתבע שבועה כיון דאפי' הי' מודה לא הי' מתחייב דאין דנין דיני קנסות בבבל ואפי' אם הי' קנס בעיר מי שמכה את חבירו זה הקנס אינו חייב למוכה כו' ע"ש ויש לומר דכאן הרי לא דיבר מדינא רק מתקנה וסתם תקנות עיר הי' ידוע לו ז"ל אז דהם שיהי' הקנס לעניים וכן נ' ממה דסיים שם אבל נראה שאם תקנו שיהא הקנס למוכה יכול להיות שיחייבהו שביעה עכ"ל ובאתי רק להעיר וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' כ"ח באחד שהכה חבירו וקנסו בזקוק כסף וכ' דאם המוכה עני יתן לו המכה זקוק כסף ואם הוא עשיר אז יתן הזקוק כסף לעמילי תורה ע"ש ולעניין השבועה דכ' המהר"ם הנ"ל דאין להשביע על טענת בושת ע' נ"כ בשו"ת מהרי"ו שם דכ' דאין בזה דין שבועה משום דלא הוי גופו ממון כמו שטרות וגם שבועת היסת לא נתקנה רק אממון עש"ה וע"ע כזה בשו"ת מהרי"ו סי' ס"א עש"ה וע"ע שו"ת משפטים ישרים סי' דע"ר:

שם דבעידנא דקא מסהדי כו', נ"ב ע' בנימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ו ע"ב כ' דין דגואלי הדם רדפוהו עד חובה והשיגוהו כדין עשו שנקמו נקמת אביהם דגברא קטלא קטלו ואין לו דמים מצינו בפנחס שהרג זימרי על שבעל ארמית וכ"ש זה ואין להוציא לעז עליהם עכ"ל הנה מ"ש דגברא קטילא קטלו אף דרק אחר גמר דין חשבינן לי' גברא קטילא ועתה אין סנהדרין צ"ל דלשונו רק דרך אגדה דגודל החטא והעונש אשר עליו מחשבי לי' כגברא קטילא:

דף ה:

אם היא הוחזקה כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ד' שכ' במביא עדים והכחישוהו ואשתכח דאסהדי שקר, קמהדר אפי' מביא אח"כ עוד עדים צריך לדקדק אחריהם בכל מיני דרישה וחקירה וגם שיהיו אנשים שלא יצא עליהם מעולם שם רע עכ"ל ומ"ש בכל מיני דרישה וחקירה צע"ק דהא איירי שם בעדי קידושין דבלא"ה צריכים דו"ח וצ"ל כוונתו שצריכים דו"ח ביותר כיון דחזינן דמהדר אסהדי שקרי:

שם רש"י ד"ה על אחת כמה וכמה כו' כ' שמצינו מדה טובה מרובה ממדת פורעניות, נ"ב יומא ע"ו א':

דף ו.

הרוג יציל, ג"ב ע' תוס' וראשונים וע' שו"ת רדב"ז ח"ד סי' אלף ש"ב:
שם תוד"ה שמואל אומר כ' ק' היאך מצינו ידינו ורגלינו כו', נ"ב ג' שו"ת רד"ך בית כ"ד חדר ד':
שם כ' והאי דומי' דדיני נפשות כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ב פדווה סי' ל"ז וע"ש אריכות בכולה סוגי' דכאן:

דף ו:

בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת נ"ב דוגמא לזה ברכות נ' א' בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין:
שם מאי אחד אחד אחד, נ"ב כזה נדה כ"ג ב'
שם הנהו לעוזי כו', נ"ב ע' הגהות הב"ח אם היו עדים או בעלי דינין וע' אריכות בזה בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' של"א וע"ש חידוש דכל עיקר הדין שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן אפי' בעדים הוא רק דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא דקרא לדרשא קמא אתי עש"ה:

דף ז.

כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב"ד פלוני ופלוני ופלוני עדיו ה"ז יהרג, נ"ב אפי' אפשר לשלוח שליח לב"ד ההוא ולעדים ההם ולשאולם מ"מ אין שולחין רק נהרג מיד דלא דייקינן בתר סהדי, שו"ת מהרי"ו סי' ט':
שם תוד"ה כמכחול כ' ועוד י"ל דאיכא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה כו', נ"ב ע' מ"ש בפי' דברי התוס' בשו"ת שבות יעקב סי' קט"ז:

דף ז:

דא"ק ויפול עליו וגו' עד שיפול דרך נפילה, נ"ב דוגמתו ב"ק נ' ב' דא"ק ונפל עד שיפול דרך נפילה ע"ש דשמואל פליג שם אדרשא זאת ואילו כאן שמואל הוא הדורש כן וצריך לחלק בין ונפל לויפול:
שם פרט לאומר מותר, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' מ"ח וע' שו"ת רד"ך בית י' חדר א' וע' שו"ת מהרי"ט סי' נ"ז וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"ג אי עם הארץ לעניין עירוב חשוב

כשוכח או כפושע ע"ש וחידוש שלא הביא כלל הך דלהלן ט' ב' דשהי' לו ללמוד ולא למד חשוב קרוב למזיד:
שם כבר נגעת כו', נ"ב כל' זה מנחות ז' א' קא נגעת בבעיא כו':

דף ח.

יצא האב כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ב וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ק"מ:

דף ח:

ועכו"ם, נ"ב הכוונה אכותי וכמ"ד דגרי אמת הן וכן בכילה סוגי' ויש כזה בסנהדרין נ"א א' ניסת ללוי ולישראל לעכו"ם לחלל כו' ע"ש דכוונת תיבת לעכו"ם ג"כ לכותי וס"ל ג"כ דגרי אמת הן רק דמשום ממזירות הוא דאסורין בישראל כמבואר בעשרה יוחסין והויין להו חייבי לאוין ויש להם תפישת קידושין כמו דחשיב שם ממזר ומ"ש ברש"י שם עכו"ם איכא לאו דלא תתחתן בם ונ' דמפרש לי' אעכו"ם ממש צע"ג דעכו"ם וודאי הא אין לו תפישת קידושין ואישות כלל כישראלית עש"ה דדבריו צע"ג:

דף ט:

שהי' לו ללמוד ולא למד. נ"ב כל' זה הוריות ד' ב' שהי' להם ללמוד ולא למדו וע"ע כל' זה סוטה ל"ה ב' ועל דבר זה נתחתם גזר דינם (של עכו"ם) לבאר שחת שהי' להם ללמוד ולא למדו:
שם בגלעד שכיחי רוצחים,. נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' נ"ח:

דף י.

פרוודהא, נ"ב פירש"י כפרים הסמוכים לה ונקראות על שמה ונ' דכך הי' בפועל שהיו נקראות על שמה אבל סתמא כפרים הסמוכים אינם בכלל עיר שיקראם הכתוב חברון וכנראה מהך דב"ב ס"ח ב' דהמוכר את העיר לא מכר בנותי' ופירש"י כפרים הסמוכים לה וע"ש בכולה סוגי' ואולי יש חילוק בזה בין ל' בני אדם ללישנא דקרא ואם נאמר כן צריך לדעת השיעור עד כמה מיקרי סמוך לעיר וע' ביצה ל"א א' במשנה כל שסמוך לעיר פירש"י סמוך לעיר ממש ויל"ע עוד בעירובין כ"ג א' במשנה או שתהא סמוכה לעיר וצריך לדעת ג"כ בכמה מיקרי סמוך וע' נדרים נ"ו ב' דמה שהוא חוץ לעיבורה של עיר ליתי' בכלל עיר וע' שו"ת גאונים בתראי סי' כ"ז ד"ה גם אודות שאמר העד כו' וע"ש בהג"ה בגליון שתמה על מה שלא העירו מגמ' דכאן ולפמ"ש אין ראי' מכאן ושוב

מצאתי בשו"ת מהרי"ו סי' דיבר ג"כ מזה והביא גמ' דכאן עש"ה מש"ש בזה וע' סנהדרין ק"ב א' רש"י ד"ה בשכם מכרו אחיו את יוסף דכ' דאף דמכרוהו בדותן מ"מ דותן הוא כפר הסמוך לשכם ונקראת על שם שכם ולכן אמרי' דבשכם מכרו עש"ה ואין מבואר גם שם אם הכוונה דמפאת דהוא סמוך לשכם לכן קרינן ני' אנן שכם ואמרי' דבשכם מכרו כו' ואמרי' משום זה דשכם מוכן לפורענויות או הכוונה דכך הי' ידוע ומקובל לחכמים דכפר דותן הי' נקרא ע"ש שכם בפועל ודו"ק וע"ע בירושלמי ב"ב פ"ד ה"ז שם דמחלק לעניין כפרים הסמוכין לעיר בין אם הם בתחומה או לא וע"ש במראה הפנים ד"ה מאן דאמר כו' וע' בפתחי תשובה אה"ע סי' קכ"ח סק"א וע"ע בירושלמי סנהדרין פרק א' הלכה ב' מימר בתים מיהודה ושדות מדן ע"ש דקרי קרא לשדות שסביב עיר "בעלת" בשם "בעלת" עש"ה בפני משה ואולי הכוונה לשדות שהם בעיבורה של עיר:

דף י:

מרשעים יצא רשע כו', נ"ב ע' הערה בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קמ"ז דא"כ ההורג בשוגג ראוי שיופסל לעדות כיון דנקרא רשע ואילו במשנה להלן י"א ב' אינו יוצא לא לעדות מצוה כו' מבואר להדיא דכשר לעדות ע"ש שכ' דהך דכאן אגדה היא ואין למידין הלכה מדברי אגדה ונ' יותר מרווח דלעניין פסול עדות בעיי שיקרא רשע בל' תורה דכתי' אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ואילו מדרשא דכאן אשכחן רק דקרוי רשע בדברי קבלה וד"ת מד"ק לא ילפי' ואין זה גילוי מילתא בעלמא כהך דב"ק ב' ב' רק הוא חידוש דדברי קבלה דנעשה רשע בכך ואין למידין הימנו לד"ת ומש"ש עוד בשבות יעקב ראי' מהך דלעיל ה' בי חייבי מלקיות מניין אתיא רשע רשע חייבי גליות מניין כו' משמע דחייב גלות לא מיקרי רשע הוא דבר מתמיה לענ"ד דקראי דרשע רשע דשם כתובים במחויבי מלקות ומיתה בהדיא ע' סנהדרין י' א' ומה שייך להכניס בזה הורג בשוגג דאין בו חיוב מלקות ומיתה ואף דנקרא גם הוא רשע בקרא דמרשעים יצא רשע ואף דמצינו גם דיני ג"ש מד"ת לד"ק בכ"ד מ"מ הא אין אדם דן ג"ש מעצמו ואין להקשות כמו זה דנימא נמי ג"ש מהך קרא דמרשעים וגו' וגם הא לא איירי קרא כאן בחיוב הגלות שלו כי היכא דנידון דמה חיוב מיתה דקרא דאשר הוא רשע למות אין העדים המעידין עליו מתחייבין בהזמה עד שיגמר הדין כו' וז"פ:

שם למ"ד אינה קולטת בעי' זקני העיר וליכא למ"ד קולטת מצוה בעלמא כו'., נ"ב בס' לקח טוב הערותי דמדוע אין תלוי בפלוגתא אי בעי' קרא כדכתי' ושוב מצאתי שכבר העיר בזה בשו"ת חות יאיר סי' קס"ז:

דף יא.

להלכותיו לא איתקש, נ"ב לכאורה ספר שתפרו בפשתן רק ספק פסול דהא ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה אלא דלא ידעי' מה ס"ל לר"מ ומה לר"י וא"כ הוא ספק פסול ואולם בתמורה י"ח ב' רא"א ימותו ע"ש ברש"י ד"ה ימותו דס"ל לר"א מהיקישא דכחטאת כאשם דגם תמורת אשם מתה אע"ג דבחטאת גופי' תמורת חטאת דמתה היא מהלמ"מ וא"כ אפי' אי ח"מ הוא הסובר כאן דפסול מ"מ ר"מ ור"א ה"ל רבים לגבי ר"י והלכה כרבים והוי וודאי פסול:

שם קללת חכם אפי' בחנם היא באה, נ"ב ע' תוספתא סוטה פרק י"ד אעפ"י שלא קילל עלי את שמואל אלא על תנאי ראה היאך דבקה בו:

דף יא:

נידוי על תנאי, נ"ב הובא בגליון נוסחת השאלתות אפי' מעצמו וכן הובא הנוסחא בשו"ת הר"ן סי' ס"ה וע"ש דיעה אחת בנידוי שאדם מנדה עצמו קודם מעשה מהני רק לעניין שיהי' הוא צריך לנהוג בעצמו דיני נידוי אבל לא שיתחייבו אחרים להתרחק מד' אמותיו דלא כל כמיני' לחייב את אחרים ועש"ה בכל התשובה וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי, רע"ד מש"ש בהסברת החילוק מדוע נידוי על תנאי צריך הפרה ואין אומרים כן בנדר ושבועה על תנאי עש"ה וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שכ"ו:

שם מנלן מיהודה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ, ח"ב ס' ע"ב וח"ג סי' קפ"ב ושו"ת רדב"ז ח"ב סי' תר"ס וע' אריכות בשו"ת חיים שאל סי' ע"א אות ג' וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקל"ג עש"ה ומה שחילק שם בין דבר שבידו לקיים כו' חידוש שלא הביא דברי התוס' כאן שכתבו כן וע"ע ברדב"ז שם סי' אלף ל"ו עש"ה:

שם ידיו רב לו, נ"ב הטעם כי הפלפול מיוחס לידים שכן דרך המפלפלה להכות בידיהם זו בזו, שו"ת חות יאיר סי' קל"ב בשם בעל זיקוקין דנורא וע"ש שהרבה לתמוה ולהשיב עליו:

שם מצוה ביד גואל הדם, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רס"ד וע' עוד נימוקי מהור"ר מנחם מירזבורק הנדפסים עם מהרי"ו דפוס קאפוסט דס"ו ע"ב ד"ה דין דגאולי הדם כו' וע"ע שו"ת צמח צדק סי' קי"א וע' חידושי בנימוקי מהור"ר מנחם כו' שם דגואל הדם מותר לצאת חוץ לתחום בשבת להרוג את הרוצח ע"ש וע"ע אריכות בדן גואל הדם ובכולה סוגי' דכאן בשו"ת חות יאיר סי' קמ"ו וע' שו"ת הרא"ש כלל נ"ז אות ב' דקורבה של גואל הדם אין פוסלת לעדות כיון שהעד כשר לנרצח פ"ש וי"ל בזה ואכ"מ והנה

מצות גואל הדם נ' פשוט דכ"ש דהוא בנרצח עצמו דאדם קרוב אצל עצמו והוא הקרוב היותר גדול וקודם מכל הקרובים וע"כ המכה חבירו הכאה כדי להמית מצווה המוכה בעודו חי להמית את הרוצח ואסור לו לקחת ממון מאח הרוצח לפוטרו ואפי' לא כל ממון שבעולם כי היכא דגואל הדם אסור בזה עמ"ש בגליון כתובות ל"ז ב' וא"ל דדיוקא גואל הדם, א"א לו לוותר על רציחת נפש קרובו עבור ממון משא"כ הנרצח עצמו יכול לוותר דז"א דגם הנרצח עצמו אין נפשו שלו רק קניינו של הקב"ה ואין בידו לוותר ע' רמב"ם ה' רוצח פ"א ה"ד עש"ה ואם עשה המכה תשובה נמי לא ועדיין המוכה מצווה להרגו כי היכא דגואל הדם מצווה בזה עמ"ש לקמן י"ג ב' בגליון ובעושה את חבירו טריפה יש לעיין עמ"ש בגליון ב"ק צ"א ב' והיכא דהכהו הכאה כדי להמית ונעשה לו נס מן השמים ולא מת נ' דגם מצות גואל הדם להמית המכה אין כאן דכיון דפטור ממיתת ב"ד ע' סנהדרין ע"ח ב' באמדוהו למיתה ותי' ה"נ דאין מצות גואל הדם להרגו והלה הוא עצמו אי' לו להרוג את המכה ואם יהרגנו יוחשב הוא רוצח כיון שפטור מזה וראיתי עוד בנמוקי מהרמ"מ שם דס"ה ע"א ד"ה דין מותר ומוכה לקבול לעכו"ם ואפי' אם יפסיד המכה. כל אשר לו כו' ולאו דווקא המוכה אלא מצוה לכל אדם להגיד לשופט פלוני הכה פלוני ועוד הולך בכעחו תעשה כך שלא יוסיף עוד כו' ואין לומר כיון שהמוכה כבר הוכה יש לו לכוף את יצרו ולא לנקום צא ולמד מגואל הדם כו' עכ"ל הנה מפורשת כן כוונתו ז"ל דהוא עצמו ק"ו הוא מגואל הדם דהוא הרי קרוב אל עצמו טפי מקרובו אחר גואל דמו ומדבריו יש לדון ג"כ לעניין מכה חבירו כדי להמית ונעשה נם למוכה ולא מת דף דאין להרוג את המכה מ"מ יש לו למוכה לנקום דמו שהכהו הכאת מות דלא גרע מהכאה בעלמא דכ' ז"ל דיש לו לנקום ודבר זה צריך בירור עדיין בפרטיים ופרטי פרטיים ואכ"מ:

דף יב.

שתי טעיות טעה יואב כו',, נ"ב ע' אריכות בשו"ת חיים שאל סי' ס"ז וע' חידושי המאירי יומא פ"ה א' ד"ה כהן ע"ש דמזבח אין קולט את החייב מיתת ב"ד בעדים והתראה רק כהך דיואב דנתחייב מיתה בדין המלכות ועוד הוסיף שם דגם המתחייב מיתת ב"ד שלא בעדים והתראה רק בהוראת שעה [כהך דיבמות צ' ב' והביאוהו לב"ד וסקלוהו מפני שהשעה צריכה לכך] ג"כ מזבח קולטו וע"ש כי יש שם קצ"ע בדבריו בזה:

דף יג.

אכל טבל, נ"ב יל"ע דכיון דגם טבל לדבר אחד כגון למע"ש לבד הוי טבל ולוקה א"כ טבל שהוא טבול לתרומה ומע"ר הרי יש בו ביותר עניין הטבל וא"כ נימא אעמה"ד וע' ת"י כריתות ג' א' ד"ה לומר שאעמה"ד ועמ"ש באתוון דאורייתא כלל ( ) וצ"ל דאין עניין הטבל גדול יותר בטבול לג' מבטבול לאחד דעניין הטבל הוא רק מה שלא הוציאו ממנו חלקי המתנות ואין חילוק כמה הם ותמיד הוא טבל בשוה ודו"ק ואולם בתוספתא מעשרות פרק ב' אהא דאמר דתרומה קובעת לאסור אכילת עראי נאמר שם ע"ז וז"ל ור' שמעון מתיר מק"ו ומה אם בשעה שיש עלי' זיקת ג' מעשרות אוכל הימנה עראי שעה שאין עלי' אלא זיקת ב' מעשרות אינו דין כו' עכ"ל ומוכח דכשהוא טבול לג' הוא יותר טבל מבטבול לב' מדעשה מזה ק"ו וא"כ תיקשי אר"ש דס"ל כאן במשנה ג"כ דלוקין אטבל כרבנן ואמאי הרי בטבול לג' או לב' ראוי לומר אעמה"ד ועיין וכן יל"ע בטמא ב' טומאות ואכל קודש כו' דנימא אעמה"ד וכן אם הטמא טומאה קלה כגון טומאת ערב ואינה יוצאה מגופו שאכל קודש לוקה א"כ הטמא טומאה חמורה כגון שבעה ויוצאה מגופו נימא אעמה"ד וכן יוקשה מקדושה קלה לחמורה כגון מבשר שלמים לחטאת ואשם וע' זבחים מ"ד א' וע' ר"ן פסחים פ' אלו עוברין סוגי' דכיצד מפרישין חלה בטומאה כו' ד"ה וכתב הרב אלפסי ז"ל עש"ה:

שם תוד"ה גרושה כ' ובהא כיון דהיא גם גרושה לוקה בה מלקות דגרושה שהיא אוריתא ולא לקי מכת מרדות דרבנן נ"ב ע' תוס' מ"ק ב' ב' ד"ה חייב דהקשו בכל מקום דאמרי' דלוקה שתים נימא כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבי כו' ותירצו דכיון דדמיין להדדי שם מלקות חד הוא וחשיב חדא רשעה ע"ש ולפי"ז יל"ע דאפי' הי' מכת מרדות דאוריתא מ"מ כיון דלא דמי למלקות ארבעים דמכות מרדות הם חלושים ביותר לסברא דהם ג"כ מ' ולסברא אחרת אינם מ' רק עד שתצא נפשו כפי מה שהב"ד רואים צורך ומיגדר מילתא להענישו ועכ"פ לכל הסברות לא דמי מ"מ למלקות ארבעים וא"כ שוב שייך משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום ב' רשעיות ואולי כוונת התוס' ג"כ כן רק דאילו הי' שניהם מה"ת מה חזית לפוטרו ממכת מרדות ולחיובי מלקות מ' נימא איפכא ורק כיון דהמלקות מה"ת והמ"מ מדרבנן לא שייך מאי חזית וכמובן וגם י"ל סברת התוס' כאן דבב' מלקיות דאוריתא לא שייך לפוטרו משום כדי רשעתו כו' דהי מינייהו מפקית ופליגי אתוס' מ"ק הנ"ל דהטעם משום דשם מלקות חד הוא ורק בדאוריתא נגד דרבנן דלא שייך הי מינייהו מפקית דוודאי יש להעמיד הדאוריתא ולפוטרו מן הדרבנן שוב שפיר אמרי' כדי רשעתו כו' ויש להאריך עוד ואין הגליון מספיק

ועמ"ש ג"כ בבית האוצר ערך איסור דרבנן כלל קי"ז עש"ה וע"ע שו"ת ח"צ סי' ט' לעניין אי שייך חיוב דרבנן במה שכבר יש בו חיוב תורה עש"ה בכל התשובה ולענ"ד אי נימא דלא שייך כיון דאין צורך להדרבנן במה שכבר יש בו חיוב תורה אזי לומר שתיקנו חכמים חיוב בפ"ע ביום א' ליטול חסר ולברך עליו כשאין מוצא שלם זה לא מיסתבר שתיקנו חיוב בפ"ע אחסר וגם אמורע דכה"ג דלא שכיח ורק בשאר הימים שכל החיוב מדבריהם לא חילקו בחסר והחיוב גם בחסר אבל שיחייבו חיוב פרטיי אחסר זה לא מיסתבר ועמ"ש בגיליון כתובות ס"ג ב' ולכאורה הך דח"צ מטי לספק אם אפשר שיהי' טפל חמור מעיקר דשם ג"כ הטעם דנמצאו שאר ימים טפילים דדבריהם יהיו חמורים מיום א' העיקריי שבו אין חיוב לקחת חסר אם אין מוצא שלם וע' לקח טוב כלל האחרון:

דף יג:

שאם עשו תשובה אין ב"ד שלמטה מוחלין, נ"ב ע' בדינין והלכות שבסוף שו"ת מהרי"ו סי' ס"א דגם לעניין מצות גואל הדם להרוג את הרוצח לא מהני תשובה רק אפי' חזר הרוצח ועשה תשובה עכ"ז עדיין גואל הדם מצווה להרגו ויש לספק בעיקר דין זה דלא מהני תשובה אם הטעם מפאת דלא מהימנן לי' ששב שהוא דבר שבלב וגברא בחזקת חיובא קאי א"ד אפי' שב באמת אין תשובה מועלת לפטור מעונש ב"ד שלמטה וכן מחיוב גואל הדם וע' סנהדרין כ"ה א' וב' ובחידושי הארכתי בזה וכעת מצאתי דוגמא לסי' זה בס' קרבן חגיגה סי' פ"ב וז"ל עוד יש לספק אם תשובה מועלת לאיש שבא ביאה אסורה כדי שיבדקו המים לאשתו או נאמר שכיון שבא ביאה אסורה אין תשובה מועלת לדבר זה כי מה שהי' עבר ומה תשובה יהי' לביאה אסורה הסיגופים וההפסקות יועילו לעולם התגמול אבל כדי שיבדקו המים צל"ע עכ"ל וע' שו"ת נוב"י חאו"ח סי' ל"ה ד"ה אלא שאומר אני ושוב ראיתי בס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער התשובה פ"ב דיבר מזה. עש"ה וע"ע שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט' ומצאתי בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ג' הביא דברי הקרבן חגיגה הנ"ל והביא ג"כ דוגמא לזה הך דכאן עש"ה ד"ה ומעין דוגמא כו' וע"ע שו"ת חות יאיר סי' ע"ט דלפמש"ש בטעם גירות דאין מכפר אחיוב ב"ד שלמטה דהוא משום דדמי לתשובה כו' יעוי"ש מוכח דתשובה בעצם אין מכפר לא לבד מפאת דלא מהימנין לי' שהרי גירות הוא דבר עצמיי שהרי נעשה גר בכל עניין ואפי' אין כוונתו לשמים כדקיי"ל ספ"ב דיבמות הלכה כדברים האומר כולם גרים הם וע' ס' נתיבות למהר"ל ז"ל נתיב התשובה פרק ב' וע"ע שו"ת הרד"ך בית י"א חדר ב' דמוכח מדבריו דבהרוגי ב"ד אפי' היינו יודעין וודאי ששב בתשובה מ"מ עדיין היו מחויבים מיתה אלא

שהתשובה היתי' מועלת לשיקברו בקברי אבותיהם עש"ה וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקכ"א שכ' דהמודה על עביר' קודם שיבואו עדים ה"ל תשובה גמורה וכשר לעדות ולשבועה אף שבאים עדים אח"כ ע"ש וא"כ כיון דהודאה כה"ג אין פוטרת אמיתה ומלקות בעבירות מיתה ומלקות אם יבואו עדים אח"כ ויעידו שהתרו בו בשעת מעשה וקיבל התראה א"כ מוכח דלא מהני תשובה כלל לפטור ודו"ק:

דף טו.

א"ל אמרת א"ל לא אמר רבה האלקי"ם אמרה כו' אלא מ"ט קא הדר בי' כו'.. נ"ב כזה מגילה י' א' וע"ע כל' זה עירובין י"ד ב' וע"ע ל' אמרו לו אמרת אמר להו לא במנחות מ"ד א':

שם תוד"ה הניחא כ' דא"כ צריך לפרש הא דקתני מחזיר ואינו לוקה שמחזיר מיד בתכ"ד, נ"ד ע' כלבו שלהי הספר בדינים לרבינו האיי גאון ז"ל [דק"ח ע"א דפוס לבוב] שכ' וז"ל לרבינו האיי ז"ל גירשה מותר להחזיר' ביומו ואפילו לשעתה ואין בכך כלום עכ"ל והנה אם יהי' הפי' כאן דמחזיר בתכ"ד הרי הדין הזה מפורש כאן דאפי' לשעתה ואפי' תכ"ד מותר להחזיר' ולעניין חזרה בו ביום מבואר ג"כ בנדרים פ"ט א' במשנה נדרה בו ביום והחזיר' בו ביום כו' ודוחק לומר דעבר והחזיר' קאמר וע"ש ע"א ב' סוף העמוד בר"ן דמלתא דשכיחא הוא שיגרשה ויחזירה בו ביום ע"ש ואולם גוף דברי רבינו האיי ז"ל צע"ג דמאיזה טעם ה"א שיהי' איסור בדבר עד שהוצרך רבינו הריי ז"ל להשמיענו דמותר והנה נזכרתי דיש איסור באמת בדבר וכמבואר בש"ע יו"ד סוף סי' קצ"ב דמחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים אולם אין נ' כוונת ר' האי ז"ל ע"ז מדכ' מותר להחזיר' ביומו דלעניין נקיים אין חילוק בין ביומי ליום מחר כל שהוא תוך ז' וכ"ש מ"ש ואפי' לשעתה דאין לו שום שייכות לעניין נקיים אולם גוף הדין המבואר בש"ע הנ"ל עכ"פ צ"ע מדברי ר' האי ז"ל הנ"ל דעכ"פ הרי מתיר להחזיר מיד וכן צ"ע מהך דנדרים דכ' הר"ן דשכיח שיגרשה ויחזיר' בו ביום וצ"ל דגם מ"ש בש"ע הכוונה, רק לאסור לבעול אבל ההחזרה מותרת ולפי"ז יהי' ראי' מהך דנדרים לדיעות הסוברים דחופת נדה מהני דאל"כ רק בעי' חופה דחזיא לביאה א"כ בהך דנדרים דהחזיר' ביומי' ואסורה להבעל דצריכה ז' נקיים הרי לא אהני חופתה ובלא"ה אין יכול להפר דלעניין הפרה נשואין בעי' ובאתי רק להעיר והך דמותר להחזיר' מיד ע"ע רש"י כתובות כתובות פ"א א' ד"ה מגרשה בגט דכ' ג"כ או אפי' רצה להחזיר' מיד כו':

דף טז.

ותרווייהו אליבא דר' יהודה, נ"ב ע' מהרי"ק שורש קל"ד:
שם אלא למד יש לו הפרה מאי איכא למימר, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' י"ז דהנשבע על דבר ואמר אם אשאל על זה לא אהי' יהודי אין מתירין לו דאם נתיר לו כאילו אנו אומרים לו שלא יהי' יהודי ע"ש וק"ק דא"כ הא משכחת כאן בהדורה ואמר אם אשאל לא אהי' יהודי דלפי הטעם שנתן ז"ל נ' לכאורה דגם לדבר מצוה אין להתיר בכה"ג ובגוף הנידון של שו"ת הראדב"ז הנ"ל ע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' נ"ג וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' רע"א עש"ה:
שם תוד"ה התם איתא בשלומין, נ"ב כששרפו וחייב ממון הילכך לא משכחת ביטלו דכל אימת דיש לו ממון לא ילקה ואפי' מת הנגזל מתקן הוא את הלאו ע"י השבה ותשלומין שמשיב ליורשיו, שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף כ"ט וע"ש חידוש בסוף התשובה דאם נתרשל מלהשיב עד שמת הנגזל אז אף שמשיב ליורשין מ"מ ענשי' לי' משמיא אפי' שלא בעידן ריתחא ואם לא הפסיק להחזיר עד שמת ענשינן ל' מיהת בעידן ריתחא עש"ה:

דף טז:

האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קא עבר משום לא תשקצו נ"ב יל"ע לעניין איסורין כה"ג השותה איסור בקרנא דאומנא אי חשיב שלכ"א ומיפטר וע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"ז השותה בכוס של זוהם לא נהנה ולא מועל עש"ה בפני משה:
שם רש"י ד"ה טבל של מעשר עני כ' אע"ג דמעשר עני אין בו קדושה שהרי נאכל לזרים ובכל מקום כו', נ"ב ע' אריכות בזה בשו"ת הר"ן סי' ב' וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קנ"א וע' ברכות ס"ג א' ולא עוד אלא סוף שנצרך להן שנא' ואיש את קדשיו לו יהיו ע"ש ברש"י ד"ה סוף שנצטרך להן עש"ה דקרי קרא למעשר עני קדושה וע"ע בכורות כ"ו ב' ואומר ואת קדשי בנ"י לא תחללו ע"ש דקאי ג"כ אמעשר עני וע"ע תמורה כ"ה א' לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים וע' רמב"ם ה' מתנות עניים פ"ו הי"ז דמעשר עני אין מוציאין אותו מהארץ לח"ל שנא' ואכלו בשעריך וגו' וזה מידי דקדושה וע"ע שם ה' מעשר פ"א ה"ב:

דף יז.

אמר רבב"ח א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אומרים כו', נ"ב כזה בכורות ל' א' ומגילה ב' א':

דף יט.

שבפנים הריהן כהקדש לכל דבריהם, נ"ב ע' מה שהארכתי באתוון דאוריתא כלל י"ב ומה שהבאתי שם מר"ן ע"ז דביכורים נחשבים הקרבה לגבוה ע"ש ויל"ע עוד בתוס' מנחות ס"ח א' ד"ה קוצרים דכתבו ומדלא חזו לביכורים כ"ש למנחות דלגבוה עכ"ל ע"ש ומשמע מלשונם דביכורים אינן הקרבה לגבוה ומיהו מה שהביאו שם עוד וכן שם פ"ד ב' ד"ה שבת מן התוספתא דמצריך בביכורים מן המובחר מקרא דמבחר נדריכם והאי קרא בקרבנות כתי' ומשמע דביכורים ג"כ בכלל קרבנות חשיבי ובאתי רק להעיר:

דף יט:

מע"ש מאימתי חייבין עליו משראה פני החומה כו', נ"ב ע' ב"מ נ"ו א' ורש"י יומא ט' א' ד"ה נפרשו ונסקו ורש"י ב"מ צ' א' ד"ה והא בעי חומה ויש לספק חצי זית מעשר שעלה לירושלים ויצא אם יש בו איסור ח"ש מצד הלאו די"ל דכיון דפחות מכזית לאו אכילה היא לא קרינן בי' לפני ד' אלקי"ך תאכלנו ועדיין אין בו ח"ש של הלאו ולדיעות דגם במ"ע יש בח"ש קצתיות של עניין מצוה י"ל דה"נ קרינן בח"ש לפני ד' אלקי"ך תאכלנו מצד מצוה של ח"ש עכ"פ ודו"ק ואם נאמר כסברא הא' יש לספק ג"כ באם עלה חצי זית ויצא ואח"כ עלה חצי זית אחר ואכל שניהם אי חייב די"ל דכיון דכל חד בשעה שנכנס לא הייתי קורא בו לפני ד' אלקי"ך תאכלנו דכשנכנס הב' כבר יצא הא' לכן גם אשניהם אינו חייב וע' דוגמא שבת פ' א' דבהוציא חצי גרוגרות והגביה וחזר להוציא חצי גרוגרות שני' פטור דבהוצאת שני' כבר נתבטלה הנחת הראשונה ע"ש וי"ל עוד דקרינן גם בחצי זית לפני ד' אלקיך תאכלנו מפאת דחזי לאיצטרופי עוד לחצי זית אחר לאכילה וי"ל דגם ר"ל יודה בזה דאף דלית לי' סברא דחזיא כו' לאסור הח"ש מחמתו מ"מ סבירא לי' סברא זאת לעניין דנחשב ראוי לאכילה בפנים מפאת ראויות הצירוף ויש נ"מ גם לר"ל מה"ת לעניין ב' חצאי זיתים שהכניס הא' והוציאו והכניס הב' והוציאו ואכל שתיהן בחוץ וכנ"ל וע' ב"מ נ"ג ב' דיש שם ה"א דמע"ש שאין בו ש"פ שהכניסו לפנים לא קלטוהו מחיצות לעניין פדיי' הואיל והוא גופי' לאו בר פדיי' הוא רק ע"י צירוף ע"ש ויש לחלק בין שם לכאן בכמה גוונ:

שם רש"י ד"ה ולהלן הוא אומר כ' בבכור בע"מ שנפדה, נ"ב ע' שו"ת ראשית ביכורים ח"ב סי' ב' דנ"ז ע"ב שכ' דצריך למחוק תיבת שנפדה ופשוט שהדין עמו וע"ש שהראה פליאה כזאת גם בהגהות מרדכי דיבמות ס"פ האשה דכ' גבי בכור בע"מ טרם יפדה וששגג בזה במחכת"ה גם בשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' ע"ה:

דף כ:

זה המשוה צדעיו כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' צ"ג:
שם במסייע ודברי הכל, נ"ב ק' משבת צ"ג א' דאמר מסייע אין בו ממש וי"ל דשאני כאן דא"צ הסיוע לשיוחשב הניקף הניקף שותף במעשה המקיף דניקף הוא לאו בפ"ע אפי' בלי מעשה כלל ורק דמלקות ליכא מפאת דלשאב"מ אין לוקין עליו ולזה יספיק אפי' מעשה כל דהו לשלא יוחשב אין בו מעשה ליפטר ממלקות, שו"ת חות יאיר סי' רי"ב וכבר קדמו בהקושי' וגם בתירוצה הריטב"א כאן במקומו וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רמ"ג דכ' דמותר לישראל להסתפר מעכו"ם ערב פסח אחר חצות אף שאסור אז במלאכה מדרבנן וכ' ע"ז וז"ל וא"ת הא אי אפשר דלא מסייע פורתא ונמצא שעושה מלאכה וכדאשכחן לגבי השחתת הפאות שאם סייע לוקה לא קשיא דמילתא דרבנן מסייע אין בו ממש עכ"ל ולדברי הריטב"א הנ"ל קושי' מעיקרא ליתא:

דף כא:

שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקיים מניין ת"ל כלאים שדך לא, נ"ב ע' שו"ת עבודת הגרשוני סי' ב' דדן שם בעניין שהי' חרם בקהלה שלא לקבל רב שיש לו קרוב בקהלה וקיבלו רב שלא הי' לו קרוב ואח"כ נעשה לו קרוב ע"י התחתנות שבנו של הרב נשא אשה שיש לה קרובים בקהלה ודן אם מותרים לקיים אותו הרב וכ' בזה וז"ל והנה לכאורה נ' אעפ"י שנתקבל הרב בהיתר מ"מ כיון שאח"כ נעשה קרוב איסורא דחרם רביע עלי' וראי' לדבר מהא דאי' בפ"ק דב"ב מחיצת הכרם שנפרצה כו' נתייאש ולא גדרה קידש כו' ואע"ג דכתי' בקרא לא תזריע כלאים מ"מ אסרינן ג"כ הקיום א"כ נימא נמי הכא כו' אבל כד מעיינן שפיר נלענ"ד שאין משם ראי' כלל ואדרבה משם ראי' להיפוך דאי' בפ"ק דמ"ק שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקיים מניין ת"ל כלאים שדך לא כו' הרי קמן טעמא דכתב רחמנא כו' הא לאו הכי לא הוי משמעות איסור הקיום מאיסור זריעה וא"ת נילף מינה כו' ז"א דהא גבי כלאים [אולי צ"ל כלאי הכרם] יש לנו ג"כ קרא יתירא לדרוש כן מדהול"ל ותבואתו וכתי' ותבואת הכרם אלא לרבות כרם בלא זריעת כלאים דהיינו המקיים כלאים דקדש כמ"ש הלבוש סי' רצ"ז ס"ד ע"ש א"כ אית לן שני כתובים ושני כתובים אין מלמדין ואפי' למ"ד מלמדין יבא כתוב השלישי דדרשי' לא תעשה לך פסול אין לא אלא לא תעשה העשוי כבר מניין שלא יקיים ת"ל לא יהי' לך הרי יש לנו ג' כתובים שבאים ללמד ולהורות שהקיום אסור כמו העשי' ולכ"ע ג' כתובים אין מלמדין עכ"ל ודבריו דברי חידוש ויש לדון בם הרבה וע' ר"ה ט"ז ב' דילפי' מובנבלתם

לא תגעו דחייב אדם לטהר עצמו ברגל הרי דדנין ממה שאסרה תורה הטומאה דג"כ אסור לקיים טומאה קדומה אם ישנה וצריך לסלקה ע"י טבילה ועמש"ש בגליון וגם מאי דפשיטא לי' לבעל עבודת הגרשוני דאפי' הי' זריעת כלאים בהיתר גמור ג"כ הקיום אסור דהא מדמי לי' קבלת רב שהי' רחוק בשעת הקבלה והית' הקבלה בהיתר גמור יל"ע בזה ג"כ מרש"י עירובין צ"ב ב' ד"ה גפנים בקטנה וע"ש בתוס' וגם מה שדן ז"ל מהך דכאן לנידון דידי' ג"כ צ"ע לכאורה דמכאן יש לדון רק לעניין היכא שאסרה תורה עשי' אי גם הקיום אסור ומשא"כ לעניין חרם ונדר הרי כל כה"ג רק בכוונת הנודר תלוי אם הי' דעתו לאסור גם הקיום או לא ולומר דכיון דהעשי' אסורה מכח הנדר לכן הקיים ממילא אסור דכל שעשייתו אסורה קיומו נעשה איסור ממילא דאין לקיים דבר שהוא איסור [אם נאמר דבמילי דאוריתא הוא כן דכשהעשי' אסורה. גם הקיום אסור] זה אין סברא כלל וע' ר"ן שבועות דאף דבאיסורי תורה הח"ש נאסר ממילא מפאת חזיא לאיצטרופי מ"מ בנשבע שלא לאכול כזית אין הח"ש נאסר מפאת חזי' כו' כיון דסוף סוף לא הי' דעת הנשבע על פחות מכזית ואין לו להאסר בשבועה רק מה שהי' דעתו עליו כיון דאינו איסור עצמיי עש"ה ודו"ק היטב מאוד וצ"ל כוונת העבודת הגרשוני דמספקא לי' מילתא אי בל' בני אדם הקיום בכלל העשי' וזהו שבא לדון אותו מל' תורה דאי בל' תורה הוא בכלל גם בל' ב"א ראוי לומר דהוא בכלל דכל שלשון הב"א הוא מסופק יש לדונו מל' תורה כמבואר בתוס' פסחים ב' א' ובכ"ד וע' ירושלמי סנהדרין פ' חלק הלכה ח' דאף שהשביע יהושיע שלא לבנות יריחו מ"מ אחרי שנבנית מותר לישב בה ע"ש בפני משה ואולי צריך להחריבה באמת גם אחר שנבנית רק דעכ"ז כ"ז שאינה מוחרבת מותר לישב בה דהישיבה איננו איסור רק גוף קיום העיר ואולם הישיבה. עצמה לכאורה הוא ג"כ קיום בניין העיר דביתא מיתבא יתיב ע' ב"ק כ"א א':

שם ואין חילוק מלאכות ביו"ט, נ"ב ע' כזה ירושלמי שבועות פ"ג ה"ד דאין חילוק מלאכות ביוה"כ ע"ש במראה הפנים ד"ה הדא אמרה:

דף כב.

ואזהרתי' מהכא כו'., נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ל"ב ומש"ש ואולי יש לדחוק דדווקא בשורף חייב דבר המיטלטל אבל בנותץ ומהרס לא דמדאצטריך קרא גבי מעיל ולא יקרע לחייב לאו על הקריעה ש"מ דבתלוש בעלמא ליכא משום השחתה ונתיצה כו' ע"ש וחידוש דלמה הוצרך להביא ראי' ממעיל מדאיצטריך קרא כו' דע"ז הי' אפשר לומר דאתי לעבור עליו בשני לאוין ומדוע לא הביא משנה זבחים צ"ד ב' קורעו כו' ניקבו כו'

פוחתו כו' וע"ש כולה סוגי' ואם נאמר דשם כיון שהוא לצורך מצות הכיבוס בפנים לא חשוב השחתה א"כ גם ממעיל לא קשיא דאיצטריך קרא לכה"ג דגם כה"ג אסור במעיל כמבואר שם צ"ר א':

שם המזיח כו' עד ולא יזח החשן, נ"ב יומא ע"ב א' ע"ש דשם הקדים לא יזח ללא יסורו:

שם שהוא סמוך לארבעים, נ"ב בגמ' אי' שהוא סוכם לארבעים וע' בגליון הרי"פ ודוגמתו יש חילוף נוסחאות ברשב"ם ב"ב קס"ו ב' ד"ה דאסוכי קא מסכי להו דכ' סומכין אותן וגי' הב"ח שם סוכמין אותן:

דף כב:

כמה טפשאי שאר אינשי כו', נ"ב ל' שאר אינשי צריך ביאור ולמדתי פירושו מדברי ס' יריאים סי' ל"ו דכ' שם בארוכה תחלה דעשה דמפני שיבה תקום והדרת פני זקן הוא רק בתלמיד לרב ובסוף הסימן שם כ' וז"ל תולדה להידור וקימת זקן אפי' לא למד ממנו אלא יודע יותר ממנו כדאמר רבא כמה טפשאי הני שאר אינשי דקיימי קמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה כו' עכ"ל ונ' הכוונה לפי דבריו דתלמידיו של הגברא רבה לא בטפשאי לבד סגי להו אם אינם עומדים מפניו שהרי עוברים על עשה דאוריתא מפני שיבה תקום רק שאר אינשי שאינם תלמידיו ופטורים מן העשה עליהם אמר דמ"מ הם טפשאים כשאינם מכבדים אותו לקום מפניו שהרי מפני ס"ת הכל עומדין וא"כ ק"ו לגברא רבה דאילו בס"ת כתי' כו' [ומה שכ' היריאים שהוא תולדה כו' ר"ל דחיוב קימת תלמיד לרב הוא מפורש בתורה ותולדה לו חיוב מסברא בשאר בני אדם] וביותר ביאור דכך הי' הדרך אז דהתלמידים לבד היו נזהרים לעמוד מפני רבן אבל שאר אנשים שאינם תלמידיו הי' ביניהם שלא היו עומדים מפניו מפאת היות העשה בלתי מוסבת עליהם וכנ"ל וע"כ אמר רבא דאותם שאר אינשי טפשאי נינהו שהרי הן עומדין מפני ס"ת וא"כ ק"ו לגברא רבה וכנ"ל:

שם דאילו בס"ת כתי' ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא, נ"ב ביריאים שם אי' התורה אמרה ארבעים יכנו וחכמים דרשו מ' חסר אחת אולי כך היתי' גירסתו והוא מכוון יותר דאילו ל' ואתו רבנן בצרו חדא ק"ק שהרי לא הם הבוצרים מדעתם רק היא הלמ"מ או נלמד מדרשא דקראי ועמ"ש בזה בשב דנחמתא:

דף כג.

כי היכי דליתה מדידי', נ"ב ובגליון דתיתי מרזיא וגי' הגליון עיקר וכזה בסנהדרין מ"ה ב' כי היכי דתיתי מרזיא:

שם כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם כו', נ"ב ע' בס' קול הרמ"ז כריתות פ"א מ"א וז"ל יש שואלים שמצינו במשניות שנוים כל העונשים מיתות ב"ד בסנהדרין מלקות במכות וכאן הכריתות ולמה לא שנה התנא גם מיתות ביד"ש ונ"ל שלא ראה לשנות אלא כל מה שנעשה ע"י בני אדם שצריך להעשות מעשה ופועל להתקן משא"כ מיתה ביד"ש כי המשפט לאלקי"ם הוא ואין בני אדם מטפלין בו וכמו שהוא בכריתות שיוכלו להנצל במלקות עכ"ל נ' כוונתו דחייבי מיתות ביד"ש שלקו אין נפטרין מידי מיתתן במלקות וזה חידוש גדול [דשיהי' כוונתו דחייבי מיתה ביד"ש אין בהן מלקות כלל הוא מופרך מכולי' הש"ס וחלילה לייחס לו טעות כזה ורק כך כוונתו וודאי דחייבי מיתה ביד"ש אין נפטרין במלקות כיון דרק חייבי כריתות אמור כאן וז"פ] וצ"ע לכאורה דהא מיתה ביד"ש קיל מכרת ואם הכרת מתכפר כ"ש מיתה ביד"ש ואולי ס"ל כסברת הקרבן אהרן דמיתה ביד"ש חמור מכרת והיא סברא תמוה והארכתי בה בחידושי [ואם זו סברתו נ' לחדש ג"כ דהחייב עונש ערירי דחמור מכרת וודאי ע' תוס' ריש יבמות ג"כ אין מתכפר במלקות] ואולם עדיין יש לעיין דהא כל הלימוד כאן רק מדמיקרי אחיך אחר המלקות וא"כ זה הלימוד הא שייך גם לעניין מיתה ביד"ש וגם לעניין ערירי והנה גברא רבה אמר מילתא מצוה לתת בו טעם ונ' דבאמת מהא דמיקרי אחיך י"ל דאין ראי' כלל שאין עליו חיוב העונש דהא חייב מיתת ב"ד דלא מהני תשובה ואעפ"י שנקרא אחיך וודאי אם שב ואסור להלוותו בריבית ולביישו וכן לכל מילי דכתי' בהן אחיך הרי דיוכל להיות אחיך ואעפ"י שיש עליו חיוב מיתה וע' יבמות כ"ב ב' השתא מיהא עושה מעשה עמך ורק הכוונה כאן דכיון דעונש כרת ענייננו שנפשו נכרתת משורשה וכנודע [ובמקרא נאמר תמיד בכרת ונכרתה הנפש ההיא מעשי' וב' הדברים אחד כי כלל הכנס"י הם השורש עצמם וכריתת היחיד מן השורש היא עצמו כריתתו מן כלל הכנס"י ואמרתי דזהו הטעם מה שמבואר בת"כ בכל הכריתות דאין הציבור נכרתין שאם חלילה כל ישראל אכלו חלב או דם אין מגיע להם עונש כרת ע"ש ולהנ"ל מובן כי כרת היינו רק שנכרת משורש ומשא"כ הכלל הרי הם השורש עצמם וא"א לשורש עצמו שיתבטל חלילה והרי אין זה העונש כרת דהוא רק כריתת הענף מן השורש אבל לא ביטול השורש עצמו] והנה מה דכל ישראל קרוים אחים זל"ז מובן מאיליו דהוא רק מפאת היותם משורש אחד מעלה בקדושה כמו בני אב אחד שקרוים אחים מפאת היות להם אב אחד דהוא שרשם והם ענפיו [וע' סנהדרין

ק"י ב' אשר לא יעזוב להם שורש וענף] וע"כ מי שיש עליו כרת דנפשו נכרתת משורשה ממילא איננו אח של ישראל וכמובן וא"כ מדנקרא אחר המלקות אחיך ע"כ דהמלקות יש לו עניין זה שמחזיר חיבורו לשורשו וכמובן וא"כ ממילא הרי נסתלק הכרת ודו"ק היטב מאוד ובפשיטות י"ל כן דכיון דנאמר בכרת ונכרתה הנפש ההיא מעמי' היינו שנכרת מכלל ישראל ממילא אין קרוי אח שלהם כיון שאין לו חיבור עמם וע"כ מדקרוי אחר המלקות אחיך ע"כ דהמלקות חוזר ומחברו להם וא"כ ממילא הרי נסתלק הכרת ומשא"כ לענין מיתה ביד"ש דהוא עונש בעלמא שפיר אין לדון כלל מדקרוי אחיך שלא יהי' עליו עונש זה ותורת ק"ו ג"כ אין לדון כאן דאלו דברים עליוניים ופנימיים ויוכל להיות כי המלקות לו עניין בזה בפרט להחזיר ולהשריש הענף הנכרת ואין לו עניין לפטור ממיתה ולא שייך כאן תורת ק"ו כלל ודו"ק היטב מאוד וע"ע תוס' שבועות י"ז א' ד"ה אי דשהה עש"ה ואולי הרמ"ז כך הי' מפרש כוונת התוס' דמיתה ביד"ש אין נפטר במלקות אולם הפי' הפשוט אינו כן רק דמלקות של לאו אחר דביאה א"א שיפטור מיתה דשימוש וכך משמעות לשון התוס' דאילו הי' כוונתם כנ"ל הל"ל בפשיטות דנ"מ להך דחייבי כריתות שלקו כו' דבמיתה אין נוהג זה ודו"ק וא"כ מדברי התוס' אדרבה יש ראי' נגד הרמ"ז הנ"ל וע"ע בירושלמי תרומות פ"ו ה"א מזיד בתרומה ושוגג בחומש יתרו בו וילקה ויביא חומש כו' ע"ש דגם משם יש לדון בזה והנה מצאתי עוד במאירי יומא ס"ב ב' ד"ה השוחט וז"ל השוחט קדשים או המקריבן חוץ לעזרה במזיד חייב כרת ואם שחט והקריב אם התרוהו למלקות וכמו שידעת בחייבי כריתות שלקו שנפטרו מידי כריתתן חייב שתים עכ"ל ומשמע מלשונו דאילו לא היו חייבי כריתות נפטרין מן הכרת במלקות לא היו לוקין כלל והי' ההכרח לסבור כר' יצחק דליכא מלקות בחייבי כריתות ואולי הטעם דהי' לנו לומר קלב"מ דהכרת פוטר ממלקות וכמו שפוטר מתשלומין לר"נ בן הקנה ולפי"ז ספק הנ"ל אי חייבי מיתה ביד"ש נפטרין ג"כ במלקות ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דכתובות ל' ב' אי אמרי' גם במיתה ביד"ש קלב"מ לרנב"ה עש"ה ודו"ק ואולי טעם המאירי דאילו לא הי' נפטר במלקות לא הי' אפשר שיולקה כיון דכתי' במלקות ונקלה אחיך הילכך כל שלא יקרא אחיך אחר המלקות אין לוקה ע' סנהדרין י' א' וב' אחר שלקה אחיך בעי' עש"ה ועכ"פ למאירי הנ"ל תנא דפליג על חנני' בן גמליאל הוא ר' יצחק הנ"ל וצ"ע בזה בגמ' כאן ובגוף הך דחייבי כריתות שלקו נפטרו כו' ע"ע רשב"ם ב"ב פ"ח ב' ד"ה אפשר לי' בתשובה דמשמע מדבריו דהוא מטעם תשובה דעל כרת הא מועיל תשובה ע"ש ואינו מובן דמה ראי' מן המלקות שהוא שב בתשובה הא גם על כרחו הוא נלקה ואולי זה טעם הה"א כאן דמלקות צריך רצון הנלקה ע' רש"י ד"ה

שהוא מכה רבה והיינו דה"א למידרש טעמא דקרא דמלקות פוטר מכרת דהוא משום תשובה כרשב"ם הנ"ל וא"כ ע"כ דהמלקות רק לרצונו ומדרוצה במלקות ע"כ דעושה תשובה [ובלי המלקות ליכא תשובה כיון דמחויב מלקות] וא"כ כיון דחד קרא הוא דכתי' במלקות ומלקות דחייבי כריתות הא הוא רק ברצון הנלקה ממילא כל מלקות הכוונה רק ברצונו ואפי' מלקות דחייבי לאוין גרידא ושפיר ה"א כנ"ל דמלקות בעי רצון הנלקה ודו"ק ונכון בס"ד ובחידושי הרביתי בזה בכמה פנים עוד:

דף כג:

נותנין לו שכר כעושה מצוה, נ"ב כמו כן בל' חרמים נקרא ג"כ מצוה ע' סנהדרין י"ט ב' על המצוה דאזיל מיני' והכוונה על עבודת פרישותו מן העביר' והתגברו על יצרו שלא לעשות עביר' ע"ש בחידושי הרמ"ה דהביא ג"כ משנה דכאן וע' ברכות ה' ב' שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם כו' טורפין לו תפלתו כו' ואם המתין לו מה שכרו כו' ושם ו' ב' כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות כו' ואם משמחו מה שכרו כו' ושם י"ח א' הרואה את המת ואינו מלוהו עובר משום לועג לרש כו' ואם הלוהו מה שכרו כו' וק' בכל הני דמאי פריך מה שכרו הרי מקבל שכר על שלא עבר עביר' כאילו עשה מצוה וכדאמרי' כאן וע"ע נדרים מ' א' ואם ביקר מה שכרו ומשם אין קושי' ע"ש ותבין:

שם ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה הימנו כו', נ"ב מ"מ לא חשיב דם נותן טעם לפגם בתבשיל אע"ג דהנפש קצה הימנו וה"מ דם עצמו אבל ריחו י"ל דפוגם כו', שו"ת מהר"י מינץ סי' ט"ו עש"ה:

שם הלכה כר' חנניא בן גמליאל, נ"ב ע' שבועות ז' ב' תוד"ה בשוגג ושם ח' א' ד"ה גילוי עריות דסתם סוגי' שם כר' חנניא בן גמליאל ועש"ה ועמ"ש בגליון מנחות פ"ב א':

שם דלא חזינן לא מחזקינן, נ"ב דוגמתו חולין נ"ו ב' אחזוקי ריעותא לא מחזקי' וע"ע שם מ"ח ב' רש"י ד"ה סמפונא נקט ואתא וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ק"ז:

שם שלמה נמי כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף נ"ט וע' שו"ת מהרי"ל סי' צ' עש"ה:

דף כד.

אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתי"ז:

שם בא דוד והעמידן כו', נ"ב ע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט פרק ל"ה:

שם מואס בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישא, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ו חדר א':

שם דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתק כגון ר"א ברבי שמעון, נ"ב ע' רש"י דפי' דמדנענש ע"ז מכלל שהי' זהיר בו וקצ"ע דא"כ מדוע לא מייתי הש"ס דמיון לזה עוד מקודם ר"א בר"ש ע' רש"י סנהדרין מ"ד ב' ד"ה דבעיא מכסא ע"ש כ' אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי עש"ה ומעשה דשם הי' עוד בימי שמעון בן שטח דקדום טומא לראב"ש וצע"ק:

שם והתחילו בוכין ור"ע משחק אמרו לו מפני מה אתה משחק אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים,. נ"ב כל' זה סנהדרין ק"א א':

שם רש"י ד"ה נבזה בעיניו נמאס כ' הנמאס להקב"ה. נבזה הוא בעיניו כו', נ"ב ע' רש"י סנהדרין מ"ז א' ד"ה על מטה של חבלים פי' הך דנבזה בעיניו נמאס באופן אחר ממה שפי' כאן עש"ה:

דף כד:

תוד"ה באורי' כ' וקשה דהא בכל המקרא כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' פ"ח: